

6. Wprowadzenie do Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym// Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. – Kraków, 1967.
7. Encyklika «Centesimus annus». – Roma, 1991.
8. Маємо відродити дух Літургії // Католицький вісник. – К., 2011.

Світлана Волобуєва (Київ)

ДЕВІАНТНІ ЯВИЩА У ЦЕРКОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СТАВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ І РЕАКЦІЯ ЦЕРКВИ

У статті актуалізовано значимість наукових досліджень природи девіантних явищ у церковному середовищі; розглянуто проблему сексуальних злочинів сучасних кліриків; висвітлено питання ставлення громадськості й реакції Церкви на існування девіантних явищ.

Ключові слова: *релігія, мораль, девіація, девіантні явища, гомосексуалізм, сексуальна наруга, священник.*

Svitlana Volobuieva

DEVIANT PHENOMENON IN THE CHURCH CIRCLES: PUBLIC ATTITUDES AND CHURCH REACTION

In the article actualized an importance of scientific researches of nature of the deviant phenomena in church circles; also the problem of sexual crimes of modern priests is considered, as well as the questions of public relation and reaction of Church on deviant phenomena are reflected.

Keywords: *religion, morality, deviation, deviant phenomena, homosexuality, sexual abuse, priest.*

Постановка проблеми. Нове тисячоліття поставило як ніколи гострі запитання щодо сенсу буття людини. Разом із дійсними загальнолюдськими цінностями, в суспільстві насаджуються і проростають «псевдоцінності», а світ навколо нас стає химерною сполукою найсуперечливих явищ. Цей світ дуже гуманістичний, але чомусь переважно нелюдяний; світ дуже поліконфесійний, але чомусь переважно безбожний; світ дуже толерантний, але не по відношенню до традиційних національних та християнських цінностей. «Час ночі світу», – так окреслював новітню епоху Мартін Гайдеггер. Прямим і промовистим свідченням поглиблення «ночі світу» стало масове утвердження й розповсюдження неоліберальних «загальнолюдських» ідей та практик, споріднених між собою (вестернізації, мультикультуралізму, психосексуальної революції, неофемінізму, глобалізації, постмодернізму, «воєнного гуманізму» та ін.), зокрема й так званої «культури секс-меншин» або ж «квір-культури». Опосередкованим наслідком цих

процесів стає і поширення різних форм девіацій у церковному середовищі.

Ступінь наукового опрацювання проблеми. Девіантологічними дослідженнями розвитку суспільства займалися такі вітчизняні (А. Бандура, М. Сушинський, І. Пасько, Г. Радов, Г. Горак, В. Табачковський та ін.) й зарубіжні (Е. Подольські, В. Хейлі, Е. Хутон, Б. Алпер, Г. Шлапп, Е. Сміт, К. Меннінгер, Г. Годдард, Е. Фачс, К. Хіате та ін.) вчені. Разом з тим, стан соціально-філософського, релігієзнавчого опрацювання вищезазначеної проблеми залишається на сьогодні вкрай недостатнім. Безперечно, тема досить делікатна й не завжди потребує широкого розголосу. В сучасній науковій літературі переважає здебільшого декларативне визначення девіації, або ж, у кращому разі, розкриваються окремі вияви даного феномену. Проте, осягнення природи релігійної девіації залишається поза увагою сучасних дослідників.

Метою статті є соціально-філософський аналіз низки девіантних явищ у церковному середовищі. Відповідно, її **завданнями**: здійснити науковий аналіз девіантогенних явищ у церковному середовищі; узагальнити емпіричний матеріал, який доводить значний рівень їх поширення; висвітлити ставлення громадськості до сексуальних злочинів священнослужителів та відповідну реакцію Церкви на ці явища.

Виклад основного матеріалу. Новітню–постмодерну–західну цивілізацію сучасні науковці часто ототожнюють із космополітичним Вавилоном чи глобалістичною Вавилонською вежею, але, мабуть, цілком доречною у контексті аналізу девіацій у релігійному середовищі була б їх асоціація із біблійними Содомом та Гоморрою [2]. Наразі, до цієї цивілізації намагаються прищепити й нашу державу. Якщо раніше в Україні гомосексуалізм (або ж содомія, педерастія, мужоложство, уранізм тощо) вважався кримінальним злочином, то зараз, переважно під впливом постмодерних інтелектуальних середовищ, означене явище стає нормальною «психосексуальною орієнтацією», однією з природних форм статевого акту тощо. Чи так воно насправді? І як означена проблема стосується Церкви? Стисло про це.

Так, ми рівняємося на Захід і хочемо в Європу, але наскільки ми готові приймати західні цінності, конкретно у сфері толерантності та релігії? Наскільки далеко ми готові зайти, переймаючи нав'язувані Заходом моделі поведінки? Нині, не без політичного тиску з боку Євросоюзу і США, пропагування гомосексуалізму стало відчутним і в нашій країні. Спеціалізовані видання, організації, псевдохудожня творчість, телепередачі, квір-зорієнтована мода тощо – усе це сприяє утвердженню в суспільній свідомості сучасного покоління українців думки про те, що гей-лесбійство варто не просто толерувати, а й навіть шанувати як певну культурну, естетичну і, що важливо, «демократичну» цінність [1].

Реакція церкви та громадськості на вищезначені явища – це ще одна з багатьох ліній, які відділяють нас від Європи. Для Заходу образ священика-гомосексуаліста з кожним роком все більше стає втіленням торжества ідей рівності, толерантності й поваги до людини, свого роду кульмінацією «демократичних цінностей». Для більшості з нас подібна ситуація – збочене, неприйнятне викривлення чи доведення до абсурду тих самих цінностей.

Між тим, існування гомосексуалізму в церкві – явище відоме. Церковні інституції та ієрархи публічно засуджують це збочення, посилаючись на недвозначні тексти Біблії, особливо на розділ про кару Содому й Гоморри. Однак, на локальному рівні, у внутрішньо-церковних колах на проблему гомосексуальності ієреїв та архієреїв часто закривають очі. Типовий приклад такої моделі поведінки демонструє Руська Православна Церква. Католикам значно важче – на Заході вища публічність, і Ватиканові вже багато років доводиться виправдовуватися й відкупатися у постійних скандалах, пов'язаних зі священиками-гомосексуалістами чи-то священиками-педофілами. Перелом стався лише в ХХ столітті, коли деякі протестантські громади в США почали ставити на керівні пастирські посади відкрито гомосексуальних чоловіків (першою, здається, стала United Church of Christy 1972 р., наступними – Metropolitan Community Church і Церква Швеції та багато інших релігійних організацій США і Європи).

Справді, на рубежі ХХ–ХХІ ст. проблема гомосексуалізму стала серйозним викликом для християнського богослов'я. Принагідно зауважимо, що гомосексуалізм засуджено у текстах Святого Письма, Старого і Нового Завіту. Книга Левіт (13; 18; 20; 22) називає зазначене явище гідотою (*toevah* – цей термін використовували у контексті ідолопоклонства, культової проституції, магії, ворожбитства), за яку треба карати смертю. У Книзі Буття міститься опис знищення Содоми (19, 1–15, 29), де не бракувало й гомосексуальної поведінки.

Сьогодні проблема гомосексуалізму – це одна з найбільш гострих, дискусійних тем для західної християнської антропології. Спорі навколо неї призвели наукову спільноту та широку громадськість до істотних розбіжностей в потрактуванні Писання і підштовхнули до активних пошуків нового богословського осмислення проблеми статі.

Якщо з погляду *психології* (Д. Шпірер, Л. Джілберт, Дж. Ніколсі та ін.), гомосексуалізм – це вроджена або ж набута форма душевного захворювання, різновид перверсії (поруч із садизмом, мазохізмом, педофілією, фетишизмом тощо), то з погляду *онтології*, гомосексуалізм стає прогнозованим виявом деструктивних процесів буттєпокинутості, нігілізму, спустошення людини.

Наразі, якщо для католиків гомосексуали-священики стали величезною проблемою (особливо в Штатах, з їх модою на гомосексуалізм), яку РКЦ визнає і намагається віднайти шляхи і засоби її

подолання, то православне церковне середовище теми гомосексуальності серед ієреїв досі сором'язливо замовчують. Зауважимо, що українські церкви, як правило, також мовчать. Утім, не можна не послатися на реальну історію, котра просто «підірвала» Інтернет, ЗМІ та громадськість України у 2012 році: священник-гей з Донеччини вимушений був втекти від гомофобів у Нідерланди (цій події була спеціальна присвячена програма «Табу», надавши їй медіа-розголосу) [4].

Ще одним поширеним збоченням, руйнівним для церковного середовища і авторитету церкви у суспільстві, стала педофілія. Нині в інформаційний обіг увійшло навіть усталене словосполучення «сексуальна наруга священників», під яким розуміються повторювані випадки сексуальних зловживань з боку священнослужителів, які були задокументовані, оприлюднені та стали надбанням громадськості. Прикметно, що у світових мас-медіа історії про сексуальні зловживання переважно представлено як «католицькі». Нагадаємо: коли про випадки наруги і домагань стало відомо в Європі, сучасні мас-медіа розгорнули справжню атаку на Папу Бенедикта XVI. Навіть на його Батьківщині, у Німеччині, Папу закликали зректися престолу; подібні заклики лунали також з інших країн світу. Саме за час його понтифікату представники Ватикану вперше були вимушені виступити на відкритих слуханнях в Комітеті з прав дітей при ООН в Женеві, де їм довелося звітувати з проблеми сексуального насильства над неповнолітніми й надати детальну інформацію про випадки сексуального насильства над дітьми з боку католицьких священників від 1995 р.

Статистика просто вражає. Згідно новітнього міжнародного обліку, який ведеться правозахисними агенціями, науково-освітніми установами та міжнародними медіа-центрами (дослідження City University of New York; Broken Rites (Australia) Collective Inc.; публікації німецького щотижневика «Der *Spiegel*»; австралійського «The Sydney Morning Herald» та ін.), відомо про:

- більш, ніж 100 випадків в *Австралії*, коли католицьким священникам було висунуте звинувачення у сексуальних злочинах проти неповнолітніх;

- скандал в діоцезах *Католицької церкви США* (який розгорнувся після того, як стало відомо про випадки сексуального насильства у митрополії Бостона). За період 1950-2002 рр. католицьким священникам у США було пред'явлено 10667 звинувачень у розтлінні, а щорічна кількість звинувачень з 2000-го р. становить близько 50 позовів на рік. Злочини на сексуальному ґрунті обумовили подання позовів адресно навіть проти Римського Папи, на якого покладалася відповідальність за моральну розпусту в Церкві. В липні 2007 р. зафіксована рекордна виплата компенсації за вчинене священниками Лос-Анджелеської єпархії насильства, у сумі 660 млн. долл., які поставили єпархію на межу банкрутства, і примусили вести мову про практику системного здійснення

і системного ж приховування сексуальних злочинів духовенства. Сукупні ж витрати у справах по статевим злочинам, порушених проти католицьких єпархій в США, від 1950 р. склали 2,2 млрд. долл.;

- в Ірландії у 2009 р. педофілія інкримінувалася 46 священикам. Всього від католиків-педофілів за період 1975–2004 рр. тут постраждало близько 2000 дітей. Папа Римський Бенедикт XVI у своєму пастирському посланні визнав скандал і вибачився перед жертвами своїх підопічних [3].

Безумовно, перелік гучних скандалів модна продовжити. Серед їх географії – Бельгія (близько 100 скарг на рік на розпусні дії священиків РКЦ); Польща (в країні було засуджено за педофілію сукупно 27 священиків); Норвегія тощо. Про масштаби девіації в церкві свідчить і утворення спеціального «антикризового комітету» у справах педофілії, який щокілька місяців збирається у Ватикані.

Виходячи з вищеокресленого, *виснуємо*: природним є стан, коли релігія та Церква як символ збереження традицій, викорінюють різноманітні прояви негативних соціальних девіацій, оберігають суспільну мораль і лікують девіантогенне середовище, а не стають середовищем культивування збочень і класичних патологій, які призводять до деформацій базових ціннісних підвалин розвитку людської цивілізації.

Вселенська Церква однозначно має засуджувати різноманітні вияви девіацій у церковному середовищі (гомосексуальну поведінку священиків, сексуальну розпусту, випадки наруги (педофілії) над малолітніми і т.ін.), оскільки така поведінка є порушенням морального порядку і суперечить буттєвій структурі людини, випадає зі світу духовності, людяності й перетворюється на факт ціннісно-нормативної дезінтеграції, соціорелігійної аномії.

Наостанок зазначимо: сучасна реальність переобтяжена і надзвичайно деформована надмірним поширенням асоціальних, девіантних явищ. На жаль, навіть релігія, Церква, в результаті зміни світоглядної парадигми та ціннісних орієнтацій, нині опинилися у деструктивному стані. Як результат, можемо констатувати: брак духовної культури сприяє деконсолідації соціуму. Така ситуація для нормальної людини і нормального суспільства просто абсурдна. В подальшому авторові доцільно буде зосередитись на вивченні та розробці проблеми відповідальності релігійних кліриків за сексуальні злочини.

Посилання

1. Давиденко С.І. Межі нашої толерантності [Електронний ресурс] / С.І. Давиденко. – Режим доступу: http://infoporn.org.ua/materials/articles/Mezhi_nashoi_tolerantnosti/52671
2. Іванишин П. У сутінках содому [Електронний ресурс] / П. Іванишин. – Режим доступу: [Kavkazcenter.com: http://www.kavkazcenter.com/ukr/content/2009/10/28/11509.shtml](http://www.kavkazcenter.com/ukr/content/2009/10/28/11509.shtml)

3. Папа Римський извинився за ірландських священників-педофілів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/main/2010/03/20/721830.html>
4. Священник-гей вимушений був втекти з Донеччини від гомофобів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/ukrayina/doneckiy-svyaschenik-gey-vtik-vid-gomofobiv-v-amsterdam-284139.html>
5. Хайдеггер М. Время и бытие / Мартин Хайдеггер. – М.: Знание, 1993. – 132 с.

Неоніла Петришин (Житомир)

ГІДНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ В КОНЦЕПЦІЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Стаття присвячена аналізу проблеми гідності людського життя в офіційних документах Католицької церкви, повчанні її понтифіків, а також в осмисленні значення цього феномену в контексті сучасних подій в Україні

Ключові слова: *Католицька Церква, гідність людини, Революція гідності.*

Neonila Petryshyn

DIGNITY OF HUMAN LIFE IN THE CONCEPT OF THE CATHOLIC CHURCH

This article analyzes the problem of the dignity of human life in the official documents of the Catholic Church, in the speeches of the Patriarchs of the Catholic Church, their understanding and transferring them to the realities of current events in Ukraine.

Keywords: *Catholic Church, dignity, dignity revolution.*

«Ніколи не буде так, як раніше». Ці слова Блаженніший Святослав сказав в Києві, в той час, коли студенти вийшли на Майдан, щоб висловити свою думку щодо подальшого розвитку своєї країни. Тоді ще ніхто не знав і не міг собі уявити чим все закінчиться. Хоча цього ніхто не знає і зараз.

Книга Буття розкриває глибинний зміст людського походження: «Сотворімо людину за Нашим Образом і Нашою Подобою...» [Буття 1: 26], відтак людина є вінцем Божого творіння, створеною за образом та подобою Божою. У своїй сутності людина є «взірцевим образом невидимого, непізнанного і безсмертного Бога», має «здатність ума і свободи» та внутрішню силу самовизначення. Церква стверджує, що «образ Божий» у людині – це підстава її буття, існування та